

Izložba o Berti fon Sutner u Bijelom Polju

Inspirisala Nobela i utemeljila Društvo naroda

BIJELO POLJE – „Život posvećen miru“ naziv je izložbe dokumenata i fotografija o liku i djelu čuvene pacifistkinje Berte fon Sutner koja je preksinoć otvorena u Kući Rista Ratkovića.

Izložbu je otvorio austrijski ambasador Johan Frolih. On je ukazao na činjenicu da Berta fon Sutner nije bila samo prva žena koja je dobila Nobelovu nagradu za mir 1905. godine. Ona je svog prijatelja i mecenu Alfreda Nobela inspirisala da ustanovi Nobelovu nagradu za mir.

Na izložbi je predstavljen život grofice koja je rođena u Pragu, koja je putovala po svijetu i postala simbol mirovnog pokreta koji je zahvatio cijeli svijet.

- Djevojka koja je željela da postane operna pjevačica, ali zbog treme nije smjela da se pojavi pred publikom i zapjeva, postala je guvernanta ćerki barona Fon Suttnera, za čijeg sina Alfreda se kasnije udala. Rano se upozнала sa međunarodnim mirovnim pokretom i te ideje je prenijela u knjizi „Era mašina“, koju je objavila 1888. godine i umjesto imena autora napisala „Neko“. Uspjeh knjige je ohrabrio i već naredne godine objavljuje knjigu „Dolje s oružjem“, potpisanu njenim punim imenom i prezimenom - naveo je ambasador Frolih.

Kako je kazao, naslov njenog najčuvenijeg romana i jedne od najuspješnijih knjiga koje je svijetu dao 19. vijek, kojom je bio impresioniran i Lav Tolstoj, bio je životni moto žene koja se borila protiv nacionalnog fanatizma, agresivnih parola ratnih hušaka, protiv govora mržnje i antisemitizma. Ambasador je dodao da je na mirovnom kongresu u Rimu, 1901, Fon Sutner bila prva žena koja je javno govorila na Kapitolu, bez mladalačke treme od javnih nastupa.

- Gotovo sama osnovala je Austrijsko društvo za mir. Najveće uspjehe ostvarila je u SAD-u gdje važi za idola ženskog pokreta, a sa malom grupom idealista utrla je put osnivanju Društva naroda, kasnijih Ujedinjenih nacija. Lik joj se nalazi na austrijskoj kovani od dva eura - rekao je Frolih.

Izložba će biti otvorena deset dana. Organizovali su je ambasada Austrije u Crnoj Gori i JU Ratkovićeve večeri poetije. **R.K.**

NEPOSREDNOST MUZIČKOG GOVORA: Sa koncerta Crnogorskog simfonijskog orkestra u CNP-u

Riječ više o koncertu Crnogorskog simfonijskog orkestra na otvaranju festivala A tempo

Energično od prvog do posljednjeg takta

PODGORICA - Šesnaesti međunarodni muzički festival **A tempo**, pod sloganom „Orkestri i ansambl“ - uz svesrdne čestitke organizatorima, podsjećanje da kroz moć muzike razumijemo dušu jednog naroda, iako ne poznajemo njegov jezik i citat francuskog kompozitora Morisa Ravela „Velika muzika uvijek ide od srca“ - zvanično je otvorila sekretarka za kulturu i sport glavnog grada Nela Savković-Vukčević.

U festivalsku atmosferu (različite formacije orkestara i ansambala koji su najavljeni: Chamber Jam, Narodni orkestar bugarskog nacionalnog radija, Big Band RTS-a, Ansambel Zagrebački solisti, Ingenium) uveo je nastupom, 4. aprila na velikoj sceni CNP-a, Crnogorski simfonijski orkestar, koji će, uz Crnogorski horski ansambl i istaknute soliste i zatvoriti ovogodišnji A tempo.

Zahtjevnija djela

Promišljenim odabirom veoma zahtjevnih djela iz kompozitorskog opusa Petra Iljiča Čajkovskog (1840 -1893) i Igora Stravinskog (1882 -1971), stalni dirigent crnogorskih simfoničara Grigorij Krasko, umjetnik nesvakidašnjeg senzibiliteta i bogatog iskustva, postavio je pred izvođače, ali i publiku, svojevrsni prikaz evolutivnog puta ruske muzike s kraja 19. i početka 20. vijeka. U prvom dijelu koncertne večeri izvedena je Orkestarska svita broj 3 u G-duru, op.55 Petra Iljiča Čajkovskog, dok je remek-djelo ruske muzike 20. vijeka „Zar ptica“ (orkestarska svita iz 1919. godine) interpretirana u drugom dijelu.

U periodu od 1878. do 1887. godine Čajkovski je komponovao četiri orkestarske svite, a Orkestarska svita broj 3 u G-duru, op.55 na premijernom izvođenju u Sankt Peterburgu, 24. januara 1885, doživjela je veliki uspjeh i od tada je zastupljena na koncertnim podijumima. Predvođeni orkestar kao odličan znalac ruske škole, kojoj i sam pripada, maestro Krasko je smislenom dramaturgijom prikazao majstorsko oblikovanje makro-forme Čajkovskog, dok je na mikro-planu pregalačko vođenje kroz svaki od četiri stava poentiralo karakteristike stila najznačajnijeg ruskog poznoromantičara: bogatstvo harmonije, raspevanost melodijskih linija i neposrednost muzičkog govora.

Nadahnutim, odgovornim i vrlo promišljenim nastupom orkestar je ispisao značajna premijerna tumačenja remek-djela ruske muzike i visok artistski nivo ostvaren na prvoj festivalskoj večeri A tempa

U atmosferu prvog stava, svečano i u duhu romantičarske epohe uveli su gudači kojima su se izbalansiranim zvukom priključile harfa i flauta utapajući se u elegično raspoloženje. Iskre u prvom stavu predstavljali su nadahnuti nastupi „pitajmo-odgovor“ oboe i klarineta, kao i široke melodije u violončelima, da bi se ka završnici stava, u snažnom krešendu tutija i uz precizne udare timpana zao kružio prvi stav koncipiran u formi ronda. Intonativno stabilni klarineti i fagoti sa violončelima, kontrabasima i naglašenim početnim motivom u violama uveli su u melanholični valcer (drugi stav). Prepoznatljiv motiv izložen u violama naizmjenično je, tokom stava, zvučao u različitim instrumentalnim grupama, pa je karakteristična ritmička figura predstavljala svojevrsni lajtmotiv valcera. Treći stav, skerc, bogatim zvukom orkestarskog aparata antcipirao je temu sa jedanaest varijacija (finale) kroz koje su ostvareni nadahnuti muzički momenti kroz karakterno raznolike varijacije, analogne različitim ljudskim osjećanjima i raspoloženjima. Dočaravajući različita raspoloženja, od najnježnijih lirskih do snažnih dramskih, „portretisanja“ - što je odlika i ideja većine kompozicija u opusu Čajkovskog, crnogorski simfoničari su pokazali sposobnost diskurzivnog odnosa sa publikom.

Nadahnuto tumačenje

Nakon kompozicije Čajkovskog, uslijedilo je izvođenje svite „Zar ptica“ Igora Stravinskog, jednog od najuticajnijih kompozitora i umjetnika. Kosmopolitski Rus (kojeg je Tajms naveo kao jednog od najuticajnijih ljudi 20. vijeka) međunarodnu slavu je stekao baletima: „Zar-ptica“ (1910), „Petruška“ (1911) i

„Posvećenje proljeća“ (1913). Radnja baleta „Zar-ptica“ zbiva se u svijetu narodne bajke, a pored baleta Stravinski je aranžirao tri svite 1911, 1919. i 1945. godine, od kojih je najpoznatija verzija (koju je interpretirao Crnogorski simfonijski orkestar) iz 1919. godine.

U ovoj „slikovitoj orkestarskoj kompoziciji“ koncipiranoj u pet stavova, portretisanje dobra i zla (zlog čarobnjaka besmrtnog Kaščeja sa jedne i carevića Ivana, začaranih princeza i vitezoava, sa druge strane) ostvareni su različitim muzičkim sredstvima (npr. kompozitor je za prikazivanje zla ili čarolije koristio hromatiku, a dobra ili humanog u čovjeku diatoniku ili narodne pjesme). Pristupajući tumačenju muzike 20. vijeka gotovo uvijek je neophodno proučiti manifest ili program koji je uz djelo pisao kompozitor, a dobro poznavanje i tumačenje muzičkog jezika Igora Stravinskog prije svega od maestra, a potom i svih članova orkestra iznjedrilo je veoma nadahnuto i uspješno izvođenje. Nakon mističnog uvoda, interpretiranog od gudača u pianu su se naslojavale ostale instrumentalne grupe gradeći impozantnu zvučnu raskoš i razotkrivajući nove potencijale orkestra. Važnu ulogu u sveukupnom stvaranju zvučne slike imali su nastupi klavira posredstvom kojeg se dodatno poentirao postulat muzike 20. vijeka. Naznake paganskog ekspresionizma vrlo su jasno razotkrivene u „Demonskoj igri“ (kulminativnom stavu) uslošnjanjem ritma i neobično živopisnim orkestarskim zvukom. Ekspanzija politonalnosti, složeni metro-ritmički karakteri i prikazivanja raznorodnih melodijskih materijala u „Zar-ptici“ zahvaljujući dobroj saradnji svih članova orkestra, koje je maestro vodio energično od prvog do posljednjeg takta, razotkrili su višeslojna značenja „bajkovite kompozicije“ nastale u sutonu rata.

Nadahnutim, odgovornim i vrlo promišljenim nastupom, Crnogorski simfonijski orkestar ispisao je značajna premijerna tumačenja remek-djela ruske muzike i visok artistski nivo ostvaren na prvoj festivalskoj večeri A tempa, koji je nakon šesnaest godina postojanja izrastao u festival koji uživa status visoko umjetničkog praznika muzike u našoj zemlji i regionu.

Jelena JOVANOVIĆ-NIKOLIĆ

PODGORICA – Otmenost paštrovske ženske nošnje, izuzetna elegancija crnogorskog odijela i bokeške nošnje, višeslojnost ženske šestanske nošnje i raskoš bogato nabranih svilenih dimija – samo su dio onoga što se da upoznati obilaskom izložbe „Narodne nošnje Crne Gore 19–20. vijek“, koja je otvorena sinoć u zgradi JU „Muzeji i galerije Podgorice“.

Autori izložbe „Narodne nošnje Crne Gore 19–20. vijek“ su Ljiljana Đurišić, Tatjana Rajković i Blažo Markuš. Realizovao ju je Narodni muzej Crne Gore sa Cetinja. Njeno predstavljanje u Podgorici organizovao je muzejski savjetnik u JU Muzeji i galerije Podgorice, dipl. etnolog Vladislav Ivanović.

Izložbu je otvorila sekretarka Sekretarijata za kulturu i sport Nela Savković-Vukčević. Ona je istakla značaj međugradske i međuinstitucionalne saradnje, kao i profesionalne etike u predstavljanju riznice crnogorskog kulturnog naslijeđa.

- Crnogorski kulturni identitet nastajao je i jačao kroz slojevit i burne istorijske i prirodne promjene, čime je uobličena snažna samosvijest, kojoj dugujemo trajanje i kvalitet življenja na ovom prostoru. Dio bogate kulturne baštine jeste i narodna nošnja kojom se, kao što vidimo, potvrđuje naša posebna identitetska vrijednost – multietničko i multikonfesionalno jedinstvo. Upravo ovakvom zaostavštinom, dakle – razno-

Izložba „Narodne nošnje“

Tradicija inspirisala

likošću i zajedništvom, doprinosimo izgradnji evropskog identiteta. Sigurna sam da će izložba, moćan simbol samoprepoznavanja, doprinijeti obrazovanju, umjetnosti, nauči, turizmu i drugim srodnim oblastima, jer tradicija ima za cilj da inspiriše budućnost – kazala je Savković-Vukčević. Postavka ilustruje bogatstvo i raznovrsnost nošnji koje su tokom 19. i u prvoj polovini 20. vijeka bile u upotrebi kod etnički i vjerski heterogenog stanovništva današnje Crne Gore. Nošnje otkrivaju sliku podneblja, prirodne i klimatske uslove, ali i etnički i vjersku pripadnost, socijalni, ekonomski i bračni status.

Izloženi su originalni primjerci svakodnevnih i svečanih muških i ženskih nošnji, pojedinačni odjevni elementi koji su se kombinovani s tradicionalnim odijelom, nakit i oružje kao neizostavan ukras kojim se dopunjavala nošnja.

- Ovakve izložbe su impozantne. Prikazuju bogatstvo, tipsku različitost i iznjansiranu šarolikost narodne nošnje kojom se odlikuje naša tradicio-

Države bivše Jugoslavije u fokusu festivala „Malta“

ODLUČAN: Ministar kulture i vicepremijer Poljske Pjotr Glinjski

VARŠAVA - Zemlje bivše Jugoslavije u fokusu su Međunarodnog multimedijalnog festivala „Malta“, koji će biti održan od 16. do 25. juna u Poznanju (Poljska). Međutim, finansiranje festivala ovih dana je pod znakom pitanja, jer je poljski vicepremijer i ministar kulture Pjotr Glinjski najavio da neće potpisati donaciju dok je jedan od selektora manifestacije hrvatski reditelj Oliver Frlić.

Ministar je podsjetio da ugovor sa festivalom „Malta“ važi tri godine, ali da ga neće ispoštovati ako se Frlić ne povuče.

- Žao mi je, zato što je tema festivala Balkan i očekuje se da bude interesantan, ali bez Frlića - izjavio je Glinjski za mjesečnik „Vpisi“.

Optužbe za svetogrđe

Ministar je Frlića okarakterisao kao provokatora i dodao da je spreman na negodovanja i proteste onih koji ga podržavaju. To ga, kaže, neće pokolebati u naumu da ne odobri novac za Festival. - Nažalost, u našim uslovima

Glinjski Frliću dam

Ministar je Olivera Frlića okarakterisao kao provokatora i dodao da je spreman na negodovanja i proteste onih koji ga podržavaju

svaka intervencija da se odbrane patriotska i vjerska osjećanja, poštovanje vrijednosti koje su važne za milione ljudi, može da se prikaže kao atentat na slobodu umjetnika, cenzura, staljinizam, fašizam. Ali bićemo došli. U ime vrijednosti koje su važne za društvo - rekao je ministar Glinjski, prenosi „Blic“.

U fokus poljske javnosti Frlić je došao prošlog februara, nakon premijere njegove predstave „Izopštenje“ u Varšavi. Konzervativci i radikalni katolički krugovi odmah su ga optužili za svetogrđe, jeres, vrijeđanje vjerskih osjećanja i nacionalnog dostojanstva Poljaka. Jedno nijesu mogli da mu